

Hugo Dei gratia Ostiensis episcopus, unitatem spiritus in vinculo pacis.

Sicut sacra docet auctoritas, omnis caro fenum, et omnis gloria ejus quasi flos feni (*Isa.* xl, 6). Breves dies hominis sunt: transit homo velut umbra, nunquam permanet in eodem statu. Deficit ut fumus, cadit ut folium quod a vento rapitur (*Job* xiv, 5. 2; viii, 9; xiii, 25). Decus Ecclesiae, pater justitiae, amator religionis et patronus, qui superbiorum et sublimium colla propria virtute calcaverat, qui super solium David et super regnum ejus sedebat, ut Ecclesiam sibi commissam, quam ad sublimem statum reducerat, confirmaret et corroboraret; pater, inquam, noster ac defensor, felicis memoriae papa Eugenius trabes carnis exutus, octavo Idus Julii carne immaculatus migravit ad Christum. Exiit Christo obviam in aera, et sic semper cum Domino erit; Agnum secuturus quocumque ierit. Cujus exsequiae, praeter spem omnium, jam fere enim senatum adhiilaverat, praeter morem consuetum, ita per biduum sunt a clero et populo celebratae, ut jam crederetis regnantem in caelis, qui mortuus ita colebatur in terris. O quantus erat luctus omnium! quanta praecipue lamenta pupillarum et viduarum! jam diceretis esse cum Deo, qui ita lamentabatur a populo. Procul dubio ereptus est de laqueo venantium: contritus est laqueus, et ipse liberatus est, raptus, ut credimus nos qui ejus conscientiam novimus, usque ad tertium caelum, non relinquens nos orphanos, ut quidam autumant. Rogabit enim Deum Patrem et Unigenitum cum Spiritu sancto qui est Deus benedictus in saecula, cum quo est, pro nobis. Vos autem, de quorum collegio ipse est electus, ut sederet super principes, et solium gloriae teneret, orate pro eo constituite perpetua beneficia, ut Deus sibi indulgeat, et corona gloriae sibi augeat: Pro bonae memoriae fratre nostro similiter orate: pro nobis vero qui in hac valle miseriae, in hac regione dissimilitudinis, et in medio pravae nationis remansimus, et pro Ecclesia Romana, quae ex tam alto gradu tam brevi spatio usque in profundum abyssi inferni cecidit, nihilominus rogamus oretis, ne demergatur in profundum hujus magni maris, in quo sunt reptilia, quorum non est numerus. Praeterea rogamus obnixè, quatenus, si parvitas nostra quidquam in oculis vestris potest, petitiones quas latores praesentium pro domo Sancti-Anastasio, et pro domo Fosse-Novae, et pro domo de Casa-Marii

(1142) Scripta circa annum 1154.

(1143) Nempe Sancti-Vincentii ad urbem, Sancti-Michaelis in Terascia, Sancti-Nicolai in Bosco, Sanctae-Mariae de Novigento, Sancti-Nicolai in Prato, virorum; praeter parthenones Sancti-Joannis in ipsa urbe, et Auriniacensem in eadem dioecesi.

(1144) Haec enumerat Hermannus Laudunensis in libro tertio de Miraculis: scilicet Praemonstratense, Sancti-Martini in urbe, Tenoliense, Clara-Fontanense, et Cuiasiacense Ordinis Praemonstratensis, Fusciniacense, Spinetense, et Valclarense, Ord. Cisterciensis, virorum: quibus nonnulli ad

vobis facient, benignae et efficaciter exaudiat. Alioquin sciatis quod inde magnum sentitur scandalum.

355 EPISTOLA CDLXXXIX (1142).

BARTHOLOMAEI, EX EPISCOPO MONACHI, AD SAMSONEM ARCHIEPISCOPUM REMENSEM.

Reddit rationem suae administrationis.

Venerabili, semperque amabili domino SAMSONI Remorum archiepiscopo, et sub ejus praesentia congregato sancto conventui, frater BARTHOLOMAEUS in Fusciniaco pauper monachus, misericordiam et veritatem diligentibus.

1. Verecundiae meae silentium imperat hujus sancti conventus solemnitas; sed frontem aperit, et stimulat ad loquendum in palam imminens fama meae periculum. Neque enim dissimulare possum quod multorum vulgavit opinio, quod etiam ad aures domini Papae volavit. Episcopales redditus me detraxisse rumor est, cui rumori plus justo credit Laudunensis episcopus. Meum ergo est super eis fateri quod verum est; inuerti autem quod justum est, et tueri, vestrum erit.

2. Laudunensis sedes tristes et mœrens erat, cum illuc primum ingressus sum, utpote atrita seditio-nibus, et ignibus concremata Ipsae quoque res majoris ecclesiae afflictæ erant, et tenues redditus. Si illi porrexi manum ut resurgeret, novit Deus, noverunt et Ecclesiae filii. Verumtamen nihil eis contuli, quod ad redditus pertinet episcopi, praeter porcos, quos vulgo nostrates verres vocant, quos mensae episcopali personae solvebant ecclesiae. Hos, inquam, ad praebendam canonicorum concessi, quoniam illos nec sine pudore exigere, nec habere sine modestia poteram. Praeterea quinque duntaxat abbatias in nostra dioecesi reperi (1143), rebus pariter ac religione dilapsas. In his, Domino Deo multiplicante misericordiam suam, et numero, et merito crevit sanctorum numerus, et possessio est dilatata. Novem insuper novae religionis monasteria passim in eadem dioecesi sunt fundata (1144). Horum in personis numerus numerum pene excedit; horum religio religionis est specimen: horum tam multa possessio est, tam multis abunde sufficiens.

3. Si manum beneficii me porrexisse negavero antiquis ecclesiis ut resurgerent, novellis ut consurgerent, mentiar. Profui sane fere ecclesiis omnibus: sed nec quantum volui, nec quantum debui. Sane Calixtus papa domum Norbertum, cujus memoria benedictione est fidei nostrae commisit.

radices montis Laudunensis adjecit Monasteriolum pro sanctimonialibus ejusdem instituti: quo uno monasterio censet Hermannus Laudunensem ecclesiam caeteris debere praeferrî, quod ante illud nulla hujusmodi religionis abbatia feminaram extiterit. « Haec, depositis omnibus lineis indumentis, » inquit idem auctor, « atque pellicis, solis tunicis laneis utebantur, et non solum nendo vel texendo, sed etiam in agris fodiendis, sive extirpandis, evellendisque spinis et vepribus, manibus assidue laborantes cum silentio, sibi victum quaerebant exemplo Clare-Vallensium monachorum. »

ut ei locum traderem, ejusque votis assisterem. Terram igitur ad episcopum pertinentem illi contuli, quae vix tamen sufficeret duobus aratris. Hujus pars Versiniaco est posita; pars apud Cuisy, quae tamen multis jam ab annis inculta et sterilis jacebat. De his itaque quae ad episcopales pertinebant redditus, nihil amplius me recolo detraxisse. Vestro tamen favore ac consensu quidam ecclesiis contulerunt terras, quas a nobis habebant in beneficio: census tamen terrarum et vinagia nulli penitus condonavi.

4. De caetero quid illi sedi accessit commodi aut honoris, nolo humanum procedat iudicium. Si quid vero ut homo deliqui, in conspectu hominum confundi non refugio. Causam itaque nostram vobis, tanquam iudicibus allegare, tanquam testibus intromittere volui: in quibus calumniatorem non timeo, verum dicens. Liceat 356 tamen mihi aliud audere apud vos, liceat aliquid humanum loqui. Nihilae sedi nostrae titularum accessit et gloriae, cum tot et tantas parturivit ecclesias, cum tot multiplicaverit regulares personas? Cur ergo, ut audio, dominus Laudunensis sine testibus bellum parat (1145)? cur tentat quod forte ei promovere non liceat? Si filios Dei congregavi, si suscepti justum in nomine justî; nemo mihi succenseat: videat alius ne congregata disperdat. Conservet vos omnipotens Pater ad honorem sui nominis, et per vos Ecclesiae suae religionem et sanctitatem corroboret.

EPISTOLA CDXC (1146).

TURSTINI ARCHIEPISCOPI EBORACENSIS AD WILLELMUM CANTUARIENSEM PONTIFICEM (1147).

Reverendissimo, et in christiana charitate domino WILLELMO, Dei gratia Cantuariensi archiepiscopo, apostolicae Sedis legato, TURSTINUS eadem gratia archiepiscopus Eboracensis, in Christo proficere, et nunquam deficere exoptat.

1. Ecclesiasticae dignitatis summus honor est cum filiis et optimatibus Ecclesiarum inter difficillimos eventus summa communicare consilia. Unde Pater-nitati vestrae rem insolitam, quae inter nos Eboraci nuper contigit, indicare decrevimus, domine venerabilis et egregie pater. Siquidem notum satis ac certum est multis, quanta bonitate ac fama enituit virtutis in auribus omnium insigne coenobium Sanctae-Mariae Eboracensis. Infra paucos namque annos et rebus plurimum excrevit, et numero et religione fratrum laudabiliter abundavit. Verum quia cum opibus virtutes minus vigere, minus consistere haud dubium est, aliqui ex fratribus ejusdem coenobii ante dimidium ferme annum, divino, ni fallor, in-

(1145) Bartholomaeo post annos regiminis triginta octo successit anno 1151 Gualterus, ex primo abbate Sancti-Martini in urbe: Gualtero post annos tres Gualterus alter, de Mauritania dictus, ex decano ecclesiae Laudunensis, qui hanc litem Bartholomaeo tum monacho facessivit. Quousque vero lis et controversia haec, praesertim adversus Praemonstratenses, qui Bartholomaei beneficia in primis

stinctu permoti, coeperunt de modo ac statu conversationis suae vehementer agitari, et remordente conscientia, sicut ipsi testantur, multis angoribus aestuare. Nempe falli se pene metuebant, si tantum votum exsecutio digna minime squeretur. Unde inestimabili horrore dicti fratres Eboracenses perculti sunt, eo quod professionis suae votum in nullis vel saltem minimis in rebus, adimplere viderentur; metuentes sane ne in vacuum currerent aut ecurrissent, si voti reos tantae inobedientiae penalis ultio non reprobarer. Facinus namque, vel potius insaniam videri credebant, se portare Regulam beati Benedicti, non ad profectum salutis, sed ad iudicium mortis. His igitur permoti praedicti fratres, Priori suo, Richardo nomine, mentis suae difficiles aestus innotescere studuerunt, praetendentesque de transgressione formidinem, ex voti correctione patrocinium supplicabant: ac ne prosperitatis aliquis respectu vel adversitatis timeret auxiliari per Spiritum Dei, et Christi nomen adjurabant. Expavit ipse de novitate rei: ac licet inter suos dulcis fortunae summa facultate vigeret, audito tamen rumore melioris vitae, perpendit velut intentione censoria dubios casus labentis fortunae. Interimque brevi, ut res erat, internae virtutis usus consilio inter hoc et illud illico diserevit decrevitque. Pollicetur non modo auxilium, verum etiam ejusdem voti fore se socium. Quid multa? paulo post numerus eorum ad tredecim pene convaluit, qui de corrigendo statu vitae suae juxta Regulam beati Benedicti imo 357 veritatem Evangelii, contendere proponebant.

2. In vigiliis igitur apostolorum Petri et Pauli dilectus frater noster Richardus Prior, in quo tota pene monasterii cura pendebat, sumpto secum Superiori suo Gervasio, inter suos concanobiales nominato ac religioso, rem, uti agitabatur, domino abbati suo familiariter exponere curavit. Itaque dominus abbas, vir utique pro sensu et ingenio suo honestus ac bonus, nimis autem simplex et illiteratus, novi rumoris miraculum exhorruit: antiquos ritus et solitas consuetudines, quas pene toto orbe generalis multitudo obtinuit, posse se in locello suo mutare negavit. At vero dominus Prior utpote bene litteratus: « Nil rude, inquit, o pater, aut novum inducere contendimus. Veram et antiquam religionem beati patris nostri Benedicti, imo etiam antiquissimum Evangelium Christi, quod omnes religiones et regulas antecedit, assumere et totis viribus cum gratia observare debemus. Caeterorum monachorum nullos detrahimus, institutionibus eorum non invidemus. Scimus quod in omni loco un-

experti fuerant, perducta sit, intelligitur ex Adriani IV papae litteris ad Ludovicum Juniorem scriptis quae in Bibliotheca Praemonstratensi referuntur.

(1146) Scripta anno Christo 1132.

(1147) De hujus epistolae argumento vide Bernardi epistolae 94 et 313. Ad Turstinum scriptae sunt epistolae 95 et 319, in quarum prior Bernardus eidem ob hoc factum gratulatur.

Domino servitur, uni regi militatur (*Reg. S. Benedicti*, cap. 61); et in claustrum gratia Dei eadem valet. Job etiam fortior exstitit in sterquilino quam Adam in paradiso. Denique quicquid beatus Benedictus instituit, ita totum Spiritus sancti providentia destinatum est, ut nihil utilius, nihil sanctius, nihil felicius excogitari posset. Cumque sciret ac prædicaret, quod socordia inimica sit animæ, certa quidem tempora ordinavit lectionis et orationis instantiæ, certa quoque tempora labori et industriæ: quatenus in altero salubriter exerceat animam, in altero carnem, in utroque vero tolleretur fastidium. Hæc quoque super adducit: Scurrilitates, aut verba otiosa, et risum moveantia, æterna clausura in omnibus locis damnamus, et ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus (*Ibid.* cap. 6). Et alibi quoque ait: Omni tempore silentio debent studere monachi, maxime tamen nocturnis horis (*Ibid.* cap. 42). Hoc decretum quam diligenter observatum, neminem latet qui nostras consuetudines nosse potuit. Eminentibus namque aliis ad ecclesiam post collationem, alii recedunt vicissim ad nugas et inutiles garrulasque confabulationes. Quasi non sufficiat diei malitia sua, nisi et superaddatur nocti et sua.

4. Multa addidit præterea de ciborum insolentia, de dulci et solemnitate potationum, de pretiosa subtilitate pannorum. « Non ita sapuit, non ita docuit beatus pater noster Benedictus. Ab eo quippe non color vestium, sed calor attenditur: non sapor pulmentariorum exquiritur, sed parcitate ciborum necessitas fallitur. Non agnoscit suos beatus Benedictus, nisi sub Regula et abbate in cœnobiis degentes. Porro si libet, o pater venerabilis, recurramus ad evangelicam puritatem, ad evangelicam perfectionem et pacem; et intueamur, quam nihilum vel parum reluceat in moribus vel actibus nostris quod docuit Christus. Concupiscimus omnia, irascimur, rixamur: rapimus aliena, repetimus nostra cum lite, fraudes et mendacia defensamus, carnem et affectus ejus sequimur. Nobis vivimus, nobis placemus; vinci formidamus, vicisse gloriamur; cæteros opprimimus, opprimi devitamus; cæteris invidemus, de nostris profectibus gloriamur, et jocamur, et ex alienis sudoribus impiquamur, et totus mundus non sufficit malitiæ nostræ. Etsi videatur Evangelium emortuum et impossibile in nobis, intueamur monachos Saviniacenses et Clare Vallenses qui nuper venerunt ad nos, quam clare reluxit Evangelium in illis, ut, si dici fas est, utilius sit eos imitari, quam Evangelium recitare: cum vero videtur sancta conversatio eorum, quasi reviviscere judicatur Evangelium in illis. Soli sua non repetunt, soli nihil possident, unde se proximis anteferre contendunt. Soli sunt qui proximorum damnum non appetunt, Modica cultura terræ et usu pecorum contenti sunt: ea vero non habere appetunt, nisi quandiu Deus vult; quia cum vult Deus ea auferri, non, licita appetent. Eis, ni fallor, com-

petit **388** dicere: Nobis mundus crucifixus est, et nos mundo (*Galat.* vi, 14). Eis competit dicere, *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (*Matth.* vi, 12): qui debitorem neminem habent, in quo quidquam exigere velint. Felix hominum genus, quorum habitus, victus, totusque modus conversationis eorundem sapit Evangelium. Illorum portio solus est Deus, Illi plene, quantum humanæ facultatis est, charitatem Dei et proximi implere dignoscuntur: quia soli Deo coherentes, temporalia cuncta præter modicum et contemptibilem habitum ita plene deseruerunt, ut nihil concupiscant, unde proximus sibi dignetur irasci. Non igitur, o pater, unquam impossibile videatur tenere Regulam beati Benedicti: quandoquidem talia Deus nobis ministravit exemplaria, qui sanctis virtutibus præcesserunt nos, ut sequamur illos. Si vero propter viciniam et strepitum populorum non omnino valeamus sequi eorum puritatem, saltem modum vitæ et professionis juxta regulam nostram advertamus, propterea quod non monachi, sed mortui sumus. »

4. In hæc modum locutus est dominus Prior Richardus cum domino Galfrido abbate suo de correctione manasterii sui: quæ verba dominus abbas non satis jucunde accepit; quia difficile est diuturnos usus amovere. Verumtamen cum se fateretur minus perspicacem et illitteratum, rogavit uti scripto plenius innotesceret qualiter in loco suo talia actitari potuissent: quod libenter amplectens non segniori studio susceptum implevit imperium. Scripsit igitur ut non aliis colloquutionibus, nec pannis, nec cibariis uterentur, quam Regula permittere videretur: situmque et ordinem monasterii tam diligenter expressit, ut vix melius in eremo, quam in urbe Regula teneri putaretur. Possessiones vero, sicut in rebus sæcularibus edoctus, ita fideliter ordinavit, quatenus ut in illis evangelicam justitiam vix in ullo excessisse crederetur. De redditibus siquidem ecclesiarum vel decimarum, de quarum investitura monachi magis reprehensibiles haberi solent, omnia suscipi et fieri legitima et canonica consideratione episcoporum, ut non nisi in usus pauperum, peregrinorum, hospitumve debere expendi: at vero ex legitima cultura terræ et usu pecorum monachos victitare decrevit. Quæ cum omnia cœpissent inter alios rumore notari, furor subitus multitudinis cæterorum in tantam prorupit invidiam, ut tali homini familiaribusque suis nil præter exsilium deputarent, vel districtam custodiam.

5. Tamen post multas et amicas altercationes hinc inde habitas, dominus abbas difficiliter se posse mutare referebat, quod antecessores sui tenuisse videbantur: et volens super hæc re bonis uti consiliis, plenam responsionem usque post Nativitatem beatæ Mariæ protelavit.

6. Interea cæteri fratres frustra metuentes se plus solito regulari restrictione coartari, cœperunt in invidiam Prioris cæterorumque Pharisæo pene

more grassari: et, nisi quorundam benignitate intercessisset dilatio, intestinæ persecutionis modum impetus excessisset. Interea rumor seditionis internæ inter exteriores turbas volitabat. Audiebamus sane strepitum vulgi; rei tamen ipsa veritas latebat: cum ecce Richardus Prior, conjunctis secum Subpriori et secretario monasterii sui, totam rem, uti erat, nobis indicare curavit. Postulabant quidem clementiam beati Petri ac nostram, quatenus ad observandum quod voverant, benignam opem non negarem deferre: jamjamque necessitatem imminere proclamabant, præsertim quia jam conspiraverant fratres, ut si quis eorum de professione sua quidquam mussitaret, extra communionem fieret. De sociis etiam Prioris, vel timore, vel amore, vel vanitate conterritis, jam ibant retro, non aliter pace restituta, sibi culpam fatendo, quod de servanda professione sua quidquam murmurassent.

7. Ego igitur Turstinus, Dei gratia Eboracensis archiepiscopus, audiens Christi servos juxta præceptum beati Benedicti nil amoris Christi velle præponere, verebar in iis Christi gratiam offendere, si justæ **389** petitioni eorum non curarem episcopali pietate subvenire: quippe cujus officii summa est, et de monachorum religiosa quiete providere, et oppressis in necessitate condolare. Ac proinde religiosarum personarum usus consilio, donum Galfridum abbatem et Richardum Priorem cum Subpriori suo ac opportuniorem locum evocavi, quatenus religiosis personis et fratrum petitionem, et abbatis responsionem in bona pace consummarem. Ipsi nihil aliud quam, ut prius, cum multis lacrymis expetebant uti pauperem Christum in voluntaria paupertate sequerentur, et Christi crucem in corpore suo portarent, itemque evangelicam pacem Regulamque beati patris Benedicti plene observare non impedirentur. Ad hæc sane domini abbatis licentiam opemque paternam flagitabant. At vero dominus abbas eorum operam longe fore necessariam sibi lacrymose fatebatur, promittens quod eorum votum, quia sanctum erat, non impediret; opem vero quam expetebant, nesciente capitulo suo, promittere nullam auderet.

8. Itaque dominus abbas cum monachis suis revertitur domum, data interim pace ac die constituta qua in capitulum eorum advenirem, ac religiosis adventantibus personis rem cum abbate pertractarem. Interea reliqui fratres in eorum invidiam insurgere tanto crudelius enitebantur, quanto ipsi votum suum explete manifestius appetebant. Advocantur interim fratres Majoris Monasterii et Cluniacenses monachi, qui in vicinia nostra demorantur, quatenus, eis præsentibus et acclamantibus, eos, velut communis Ordinis desertores et violatores, ab omni dignitate et cura monasterii sui reprobandent. Post abbatem namque in eorum manus summa monasterii cura fuerat delegata. Sed hæc interim. Ego autem die statuta summo mane ad capitulum monachorum venire parabam: et jam ostii limen

pene calcaveram, venientibus una viris sapientibus ac religiosis, quorum nomina sunt hæc: Hugo decanus, Willelmus Prior clericorum regularium de Cisbarne, Willelmus thesaurarius, Hugo archidiaconus, Serlo canonicus. Aufredus capellanus meus et canonicus, Robertus sacerdos de hospitali. Foris intra portam remanserunt equi nostris cum paucis hominibus.

9. Denique introeuntibus nobis, ut dictum est, ostium capituli, occurrit nobis dominus abbas in ipso ostio cum monachis, quibus capitulum plenissimum erat: et nisi partem clericorum, qui mecum veniebat, amoverem, intrare prohibuit. Vix ergo respondere potui, quod cum clericis meis, qui viri boni et sapientes, et eorum amici erant, ad tantum negotium intrare non deberem, cum ecce totum capitulum tanto strepitu, tanto horrore personuit, ut magis seditiosus ebriorum et debacchantium hominum fremitus, quam monachorum humilitas, quæ ibi nulla erat, videretur. Insurgunt plerimi, et exsertis brachiis velut ad luctandum advolabant: clamabant se exituros, si ego intrarem. Tum ego: « Testis, » inquam, « mihi sit Deus, quod sicut pater adveniebam, nec quidquam mali vobis inferre putaram; pacem tantum inter vos cupiens et christianam fraternitatem. Jam vero quia mihi quod episcopalis auctoritatis et officii est auferre conamini, et ego quod vestræ necessitatis est iudem vobis tollo. Cesset igitur ecclesia vestra. » Tum unus eorum, nomine Simeon: « Malumus, » inquit, « centum annis ecclesiam nostram cessare. » Cui omnes assentientes, voce phrenetica: « Capite! » inquit, « capite! » Apprehendentesque Priorem sociosque ejus, jam trahere incipiebant, volentes eos, sicut inter se consilium fuerat, aut in carcerem impingere, aut in exsilium agere. Ipsi vero, aliam, qua manus eorum evaderent, spem non habentes, me totis ulnis complectuntur, pacem beati Petri et nostram expetentes. Et ita vix in ecclesiam reversi sumus, illis usque in ecclesiam frementibus et proclamantibus: « Capite rebelles! apprehendite proditores! » Assedimus itaque in ecclesia, et abbas cum reliquis monachis **390** suis revertitur in capitulum suum.

10. Interea homines abbatiae, foribus clausis et ostiis aditus, adstare, velut in insidiis excubare. Tum nos (ut vera fatear) monachorum impetus metuentes, ostium ecclesiæ, per quod itur in claustrum, intus obserandum curavimus. Interea rumor evolat, occurrit populus. Nil tamen foris aut dictum aut actum est mali. Cum ergo inter monachos nulla concordia fieri potuisset, domum revertimus, adducentes nobiscum prædictos numero duodecim presbyteros, et subdiaconum unum: e quibus plures bene litterati, omnes plenam observationem Regulæ ac professionis suæ, et Evangelii pariter expetentes. Itaque in domo beati Petri et nostra hospitantur, nulla violentiæ adversitate a proposito deterrendi. Fratres autem abbatiae nihilominus in eorum ordine

debacchantur: abbas nescio quid acturus iter arripuit.

11. Quocirca Paternitatem vestram per Christum obsecramus, eorum partem, qui ad severiora et arctiora transire cupiunt, auctoritate vestra defendere velitis. Si vero abbas eorum ad vos venerit, pro vestra a Deo data auctoritate et sapientia, in pacem illum reducat, et ne filiorum sanctum propositam impediatur, admoneatis. Quod si praevenit, et recessit, rogamus, ut per praesentem nuntium litteras illi exhortatorias dirigatis, ne pertinaciter adversetur illis, imo potius opem conferat et opportunitatem, qui Christi Evangelio et Regulae beati Benedicti in veritate cupiunt obedire. Debet saltem abbas et monachi sui in hac re Aegyptios et Babylonios imitari, qui filios Israel in terram promissionis permiserunt utiliter repedare. Laban quoque Jacob, ob ejus obstinationem clanculum fugientem, post crudelem persecutionem ad patrem redire permisit. Neque vero desertores, sed provisores censendi sunt, qui locum, ubi peccandi libertas major est, relinquentes, tutius Deo famulari desiderant. Nempe Christus ipse detertere eos debet, qui Phariseos redarguit, eo quod nec ipsi intrent, nec alios intrare sinant. Notum siquidem omnibus est, quod Regula beati Benedicti, toto pene et communi, ut ita dicam, orbe monachorum, modum suum in omnibus prorsus amiserit et statum. Adeo ut nemo satis mirari potest, quod quis audeat coram Deo et Sanctis ejus promittere cum tanta solemnitate, quod ipse vel quotidie negligit, sive, ut verius dicam, compellitur non observare. Cadit profecto in eos quod ait propheta, *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me (Isa. xxix, 13)*: ut Apostolus ait, *Voce confitentur se noscere Deum, factis autem negant (Tit. i, 16)*.

12. Verum fortassis quia multi ita faciunt, frequens unus confert audaciam. Verum, quod dolens enuntio, fallitur, plane fallitur audacia monachorum: quia multitudo peccantium non facit impunitatem scelerum. Unde non impediendi, sed protegendi sunt qui regulam professionis suae cupiunt observare neque reprehendi qui idcirco festinant locum mutare. Neque enim Deus ex loco, sed locus eligitur ex Deo. Beatus quoque Benedictus liquido contestatur, quod in omni loco uni Domino Deo servitur, uni Regi militatur (*Reg. cap. 61*). In Collationibus Patrum Joseph eremita sufficienter edisserit, quod ille fidem suae professionis rectius servat, qui se ad eum locum contulerit, quo dominica fidei praecepta plenius adimplere potuerit (*CASSIANUS, collat. 17*). Et quidam: « Juvat nos sanctam opportunitatem appetere, qui adjutor est in importunitatibus, in tribulatione. » Illi vero, ni fallor, Pharisei vel haeretici judicandi sunt, qui nec timent, nec alios timere sinunt quod Veritas ait: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum aut Phariseorum, non intrabitis in regnum caelorum*. Si enim angelus de caelo evangelizaverit aliter quam evangelizatum est,

anathema sit. Aliter enim evangelizat quam Christus evangelizavit, qui angelicam pacem et regulam suae professionis observare cupientes impedire festinat. Quicumque vero ille sit refellendus summopere est, cum Veritas dicat: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, et projice abs te (Matth. v, 29)*. Nil **391** quippe molestius laeditur, vel cautius observatur in corpore, quam oculus: attamen cum impedit, spiritualiter est eruendus. Hoc est enim prudentem esse sicut serpentem, caput totum id est mentem, subducere ab omni fallacia, quae laedit animam.

13. Verumtamen propter scandalum infirmorum, qui minus sapiunt veritatem, rogamus Sanctitatem vestram, et omnes qui audire voluerint hanc petitionem nostram, quatenus inter abbatem Eboracensem et saepe dictos fratres studeatis retinere pacem. Postremo meminisse debemus quod Molismensium monachorum similis egressus Cisterciensis vitae perfectissimam normam, quam tota pene miratur Ecclesia, in primis instituit ac fundavit, quorum puritatis ingenium venerabilis memoriae dominus Hugo Lugdunensis archiepiscopus christiana pietate laudavit, sanctae Regulae renovationem et probatissimam integritatem fideliter adoptavit. Atque demum cum ad apostolicam notitiam aemulorum querimonia perveniret, domino Urbano papa secundo praesidente, mandatum decretale porrigitur, quatenus solo abbate reportato ad regimen abbatiae suae qui pariter exierat, nemo caeterorum, qui in plena observatione Regulae perseverare voluisset, impedimentum aut molestiam aliquam pateretur. Luce vero clarius est, quantum in eorum excellentissima conversatione totius Evangelii veritas elucescit. Prolixo et pene fastidioso sermone usi sumus: quia status monachorum caeterorum, qui fortassis haud placebit, iudicio sane designandus esse videbatur, ne, secus quam contigit, aemulorum divulgaretur iudicio. Valeat in Christo Sanctitas vestra.

EPISTOLA CDXCI.

FASTREDI ABBATIS CLARAE-VALLENSIS TERTII AD QUEM- DAM ORDINIS SUI ABBATEM

FASTREDUS indignus servus et abbas monachorum Clarae-Vallensium, N. abbati salutem in Jesu Christo, et spiritum majoris evangelicae paupertatis.

1. Relatu ejus, qui tam animae vestrae compatitur quam vos corporis appetitibus, notum nobis est, quod vos tam Regulae, quam exempli in monachorum vestrorum oculis exhibendi obliti, in hospitum domo mensam instruitis, desiderii vestris indulgentes, hospitibus deficientibus: et in vestitu et lectis magis divitem epulonem, quam pauperem Lazarum imitami, non recordantes poenam, quam Deum hujus vitae felicitatibus innixis minatur. Profecto, filii et frater, parum refert hoc habitu vestiri, ut inferno quis demergatur. Alio enim quocumque liberior patet via, et latior, qua ambulare potes. Quandoquidem vero Deus ad hunc te vocavit, in hoc incumbere, ne meritum perdas. Nunquam enim intra

claustrum aut monasterium decuit is habitus: quosque soles eo vestire, ea non sunt qualitate, quam nobis statuta nostra praescribunt. Cum enim monachi etymon sit solitudo et tristitia, quomodo solitario convenire possunt vestimenta sumptuosa, et mundi pompam redolentia? Et quomodo tristi quadrant laetitiae et exultationis vestigia? Sufficit, filii mi, monacho, quod sancto apostolo Paulo supererat, scilicet comedere quod naturam et vitam sustentare poterat, et vestimentum, quod corpus tegetet. Qui enim plus petit, potius Phariseus hypocrita nobis dicetur, qui vestitu honorem venatur, quam paupertatis evangelicae discipulus et imitator.

2 Non haec vita est, quam me et te docuit pater et praedecessor noster Bernardus felicitis recordationis; nec modus, quem nostri sacri Ordinis abbates et monachi sequuntur, qui nos pane ex avena confecto, et herbis sine oleo et abdomine coctis enutrient, et fabis pisisque, ipso etiam Paschatis festo die: quae austeritas, vel similis in omnibus Ordinis domibus observatur. Et tu, quasi hujus Ordinis non fores, **392** cibos tibi procura delicatos et lautos, ut gulae facias satis? Si abbas, et tuorum regula et exemplum es, qui audes carnes lautas, pisces recentis, diversimode paratos, et panem extra monasterium a mulieribus coctum comedere? Non sine pudore dico, quod tamen dicendum, quod multi sunt in via Dei, subditi suo abbate, navigantes nauclero milites duce perfectiores: quodque tuo in monasterio multi reperiantur, qui eo tempore, quo tu horas noctis coenis opiparis et superfluis transigis, ipsi orationi vacant, et ad expiandas culpas et earum remissionem disciplinas sumunt. Quam procul abes, pater et frater mi, a socii nostri perfectione, qui ipso novitiatus anno obiit, quemque abstinentiae rigor ad finem usque comitatus est! Magna enim nausea captus, et ovi cocti desiderio affectus, indicare noluit (ne voluntatis et appetitus negati merito excideret) nisi ultimo vitae puncto, dumque jam animam ageret, abbate prius promittente, illum ad hoc desiderium explendum non adactum iri.

3. Abbas ergo in religione, homo ad ejus exemplum statuite, ubi est tuum meritum tali novitio comparandum? Si Christus praedicaturus jejunat; si Elias, ut curru igneo levaretur, jejunat; si Nini-vitae excidium suum jejunio redimunt; si Esther jejunio populum servat, et Assueri indignationem sedat; si sanctus Joannes Baptista totam vitam jejunio transigit ad viam Evangelio sternendam, et si haec via sancti incesserunt: quam tu tibi viam ad caelum sternis, tam diversam viam ingrediens? Gula primorum parentum nostrorum periit innocentia. Ebrius Noc pudenda detexit, et Loth incestum commisit, Postquam comedit, surrexit populus, et adoravit vitulum. Amon in convivio occisus est, ibi que Holofernes se neglexit. Comedens Balthasar mortis suae praenuntiam vidit scripturam. Et in convivio

(1148) Vide epistolam 345 et ibi notas.

denique, praeter naturalis illius Miraculi, quo majus inter mulierum-natos non surrexit, caput ostentatum est.

4. Quandoquidem ergo tot male perierunt, quomodo bene tibi potest succedere? In tui excusationem affers stomachi et capitis dolores, quodque communes cibi tibi officiant. Tota erras via, si credas monachum saecularium medicinas sequi posse (1148). Ad monasterium enim venimus, ut corpori incommoditates, et non commoda et voluptates quaeramus. Si sancto Paulo fortitudinem addebat infirmitas, quare domo medium tantorum honorum et causam exturbare niteris? Crede mihi, pater mi, saepius sanctum Bernardum pulvis ex farina confectas, addito oleo et melle, cum scrupulo edentem vidi ad stomachum calefaciendum. Dumque eum de hac austeritate accusarem, mihi respondit: « Filii mi, si monachi obligationem nosset, omnis bucella, quam edis, lacrymis irriganda foret. In hoc enim monasterium intramus, ut peccata nostra et populi depleamus; et panem, quem suis laboribus parant, comedentes, horum peccata comedimus, ut ea tanquam propria lugeamus. » Addebatque praeterea: « Nec sufficit monacho infirmitatem allegare. Sancti enim patres, majores nostri, valles humidas et declives monasteriis exstruendis indagabant, ut saepe infirmi monachi, et mortem ante oculos habentes, securi non viverent. » Si ergo sancti aegritudinis media inquirunt, quare tu illa indigas, ut laute habearis? et si ipsi medium hoc tantorum bonorum causa nobis accersunt, qua dispensatione tu monasterii bona, infirmitatis excusatione in corporis tui commoditates insumis et prodigis? Major est, frater mi, animae, quam corporis tui infirmitas. Si enim illa esset in Dei gratia, non tam debile esset corpus, nec adeo terrenis deliciis amicum. Emenda ergo et curiosos habitus, et exquisitas opulas devia. Quamvis enim venam non explorem, novi quo remedio tibi medendum sit: sique haec fraterna et a socio profecta admonitio non suffecerit, necesse erit, ut tanquam praelatus medicinam adhibeam.

393 EPISTOLA CDXCII.

PETRI DE ROYA NOVITII CLARAE-VALLENSIS AD C. PREPOSITUM NOVIOMENSEM.

Transactae vitae errores enumerat, et Clarae-Vallis optimam laudat institutionem.

Dilecto suo C. sanctae matris ecclesiae Noviomensis praeposito, forsitan annuali, si velit autem caelorum regi futuro in perpetuum, frater PETRUS, per misericordiam Dei Clarae-Vallis novitius, salutem in idipsum.

1. Moris est amicorum, quos jungit amor Christi, sed locorum separant intervalla, ut cum se videre non habeant, nec loqui sibi facie ad faciem, frequenter tamen pia in Christo memoria se respiciant, sibi que mutuis loquantur affectibus; secreta et amica voce cordis super alterutro inquirentes, et profundis apud Deum gemitibus orantes pro invi-